

Katedra Higieny i Promocji Zdrowia, Akademia Wychowania Fizycznego w Krakowie
Department of Hygiene and Health Protection, Academy of Physical Education in Cracow

EWA MĘDRELA-KUDER

Concentration of Fungal Spores In The Air and Allergy

Stężenie zarodników grzybów w powietrzu a alerggia

W powietrzu występuje wiele zanieczyszczeń biologicznych, które stanowią silne alergeny. Obok pyłków roślin również zarodniki grzybów są przyczyną uczuleń, z tego też względu stężenie owych spor w powietrzu ma duże znaczenie w powstawaniu chorób alergicznych. O alergii na grzyby pierwszy wspominał Charles Blackley w 1873 roku (Bogacka, 1996). Dane epidemiologiczne oceniające udział uczuleń na grzyby w chorobach alergicznych są niekompletne, dotyczą niejednorodnych grup wiekowych i różnych jednostek chorobowych. Procentowy udział alergii na grzyby jest oceniany na 5 – 20% (Bogacka, 1996).

Celem pracy było określenie zmian w koncentracji zarodników grzybów anamorficzych należących do rodzajów *Cladosporium*, *Alternaria*, *Penicillium* i *Aspergillus*.

MATERIAŁ

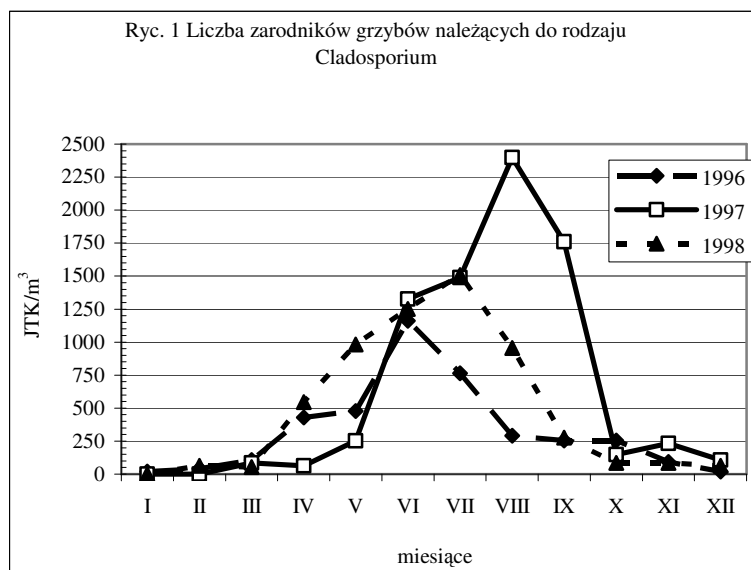
Badania przeprowadzono na terenie kompleksu budynków AWF w Krakowie, w latach 1996 – 1998. Próbkę powietrza pobierano na wysokości pierwszego piętra.

METODA

W celu określenia jakościowego grzybów w powietrzu stosowano metody hodowlane. Liczebność grzybów w powietrzu atmosferycznym oznaczono metodą sedymentacyjną na podłożach Sabourauda i Czapka z dodatkiem chloramfenicolu stosując czas ekspozycji 10 minut. Założone hodowle inkubowano w temperaturze 27o C przez 7 do 10 dni. Obliczenia przeprowadzono przy użyciu wzoru Omeliańskiego (w modyfikacji Gogoberidze) (Polska Norma, 1989). Liczbę kultur grzybów wyrażono w jednostkach tworzących kulturę (jtk) w 1 m³ powietrza. Identyfikację taksonomiczną prowadzono w oparciu o klucze (Ellis, 1976; Fassatiowa, 1983).

WYNIKI

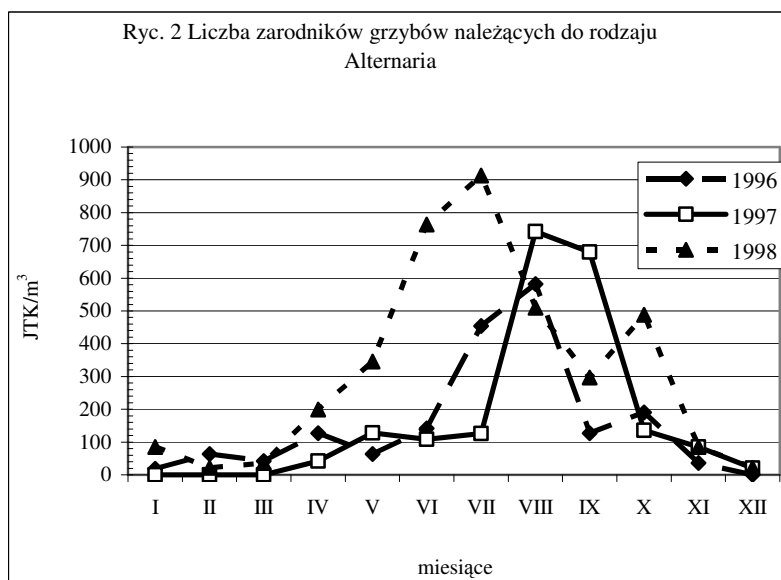
Najwięcej zarodników grzybów zaliczanych do rodzaju *Cladosporium* występuje w lecie. Liczebność spor grzybowych jest różna w poszczególnych latach. Maksimum w 1996 roku występuje w czerwcu – 1160,9 jtk/m³, w 1997 w sierpniu – 2397,3 jtk/m³, a w 1998 w lipcu – 1507,5 jtk/m³ (ryc. 1).

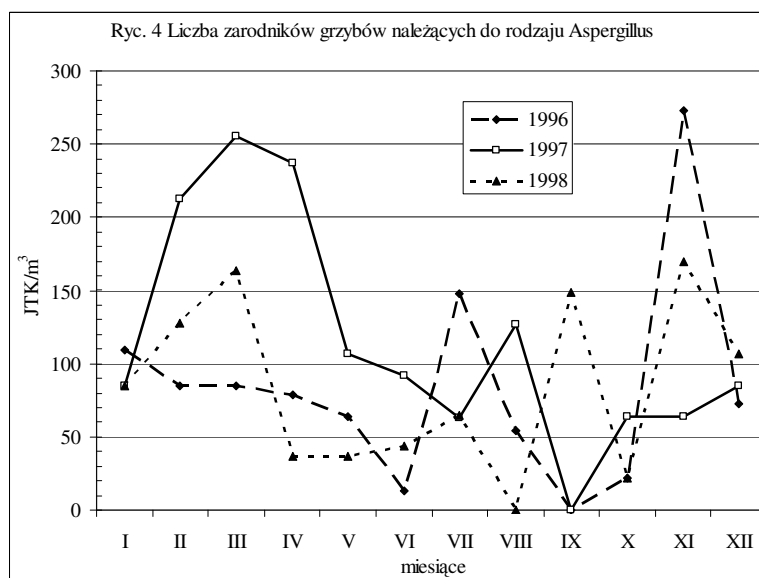
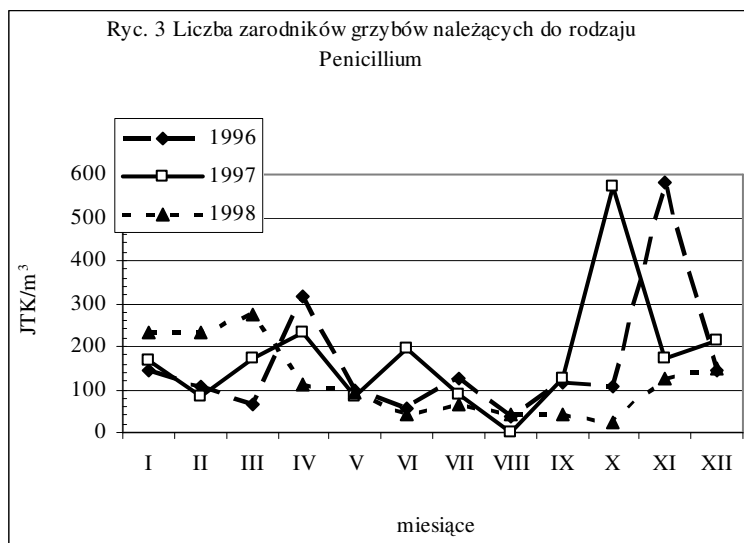

Zarodniki należące do rodzaju *Alternaria* również dominują w lecie, lecz liczebność jest znacznie mniejsza. Najwięcej owych spor wyodrębniono w 1996 roku w sierpniu – 582,3 jtk/m³, w 1997 w sierpniu – 741,7 jtk/m³, w 1998 w lipcu – 913,4 jtk/m³ (ryc. 2).

Na ryc. 3 przedstawiono stężenie zarodników reprezentujących rodzaj *Penicillium*. Najwięcej spor grzybowych tego rodzaju jest jesienią i w zimie: w 1996 roku w listopadzie – 582,8 jtk/m³, w 1997 w październiku – 573,3 jtk/m³, a znacznie mniej w 1998 w styczniu, lutym i marcu – 233,5 do 272,9 jtk/m³.

Koncentracja spor należących do rodzaju *Aspergillus* jest największa jesienią i w zimie. W pierwszym roku badawczym maksimum przypada na listopad – 273,5 jtk/m³, w 1997 na luty, marzec, kwiecień od 212,4 do 255,0 jtk/m³, a w ostatnim roku na listopad – 169,9 jtk/m³ (ryc. 4).

OMÓWIENIE

Cladosporium i *Alternaria* są grzybami najczęściej odpowiedzialnymi za alergię wziewną (mould asthma). Najwięcej monowalentnych uczuleń daje *Cladosporium* (do 67% wszystkich uczuleń na grzyby) oraz *Alternaria* (Bogacka, 1998). W niniejszych badaniach zarodniki należące do *Cladosporium* osiągają wysoką koncentrację w powietrzu, co może u osób wrażliwych na te alergeny nasilić objawy alergii. Mimo sezonowości w występowaniu zarodników dają się zauważyć znaczne różnice liczebności spor w poszczególnych okresach. Z tego też względu monitoring stężenia zarodników grzybów w powietrzu jest konieczny w celu wprowadzenia odpowiednich kroków, by uniknąć nasilenia objawów choroby. Rapiejko i wsp. (2004) zwracają uwagę na określenie terminów rozpoczęcia i zakończenia pylenia poszczególnych roślin. Współczesna alergologia nie może sprawnie funkcjonować bez stałego monitoringu stężenia pyłku roślin i spor grzybów w atmosferze. Nasilenie objawów

chorobowych u osób z uczuleniem na pyłek i zarodniki grzybów jest ściśle związane ze stężeniem tych aeroalergenów w powietrzu (Rapiejko i wsp., 2004). Tymczasem niniejsze badania wykazały, że poszczególne lata różnią się zarówno pod względem nasilenia jak i terminu rozpoczęcia i zakończenia wysypu zarodników grzybów.

Rapiejko (1997) wskazuje zależności między dopuszczalnymi zawartościami zarodników grzybów w 1 m³ powietrza a reakcjami klinicznymi. Autor podaje, że stężenie spor w przedziale od 501 do 1000 spor grzybów powoduje objawy u wszystkich uczulonych (Rapiejko, 1997). Koncentracja maksymalna w przypadku zarodników zaliczanych do *Alternaria* występowała w lecie. Podobne badania przeprowadzono w Lublinie, gdzie wyróżniono jeden główny okres występowania zarodników *Alternaria* w powietrzu przypadający na miesiące (IV – X), a w pozostałych miesiącach obserwowano skokowe pojawianie się zarodników (Konopińska, 2003). W ciągu dwóch lat zanotowano prawie dwukrotny wzrost wartości stężenia spor w 2002 roku. W moich badaniach nie wystąpiły tak duże różnice w liczbie zarodników zaliczanych do tego rodzaju.

Monitorowanie liczby grzybów powinno uwzględniać różne gatunki, gdyż wiele grzybów wyodrębnionych z powietrza (*Penicillium chrysogenum*, *Aspergillus niger*, *Aspergillus fumigatus*) ma właściwości alergizujące (Piontek i wsp., 2004).

WNIOSKI

1. Stężenie zarodników zaliczanych do rodzaju *Cladosporium* w powietrzu w Krakowie w 1997 roku wykazuje dwukrotny wzrost w porównaniu z innymi latami. Koncentracja spor należących do rodzaju *Penicillium* jest znacznie niższa w 1998 roku niż w latach poprzednich. W stężeniu zarodników należących do pozostałych rodzajów nie obserwowano takich różnic.
2. Początek sezonu wysokich koncentracji różni się w poszczególnych latach, co wskazuje na potrzebę monitoringu ze względu na nasilenie objawów u osób uczulonych na te alergeny.

PIŚMIENNICTWO

1. Bogacka E., Charakterystyka grzybów biorących udział w reakcjach alergicznych człowieka, *Mikol. Lek.*, 1996, 3: 193-197.
2. Bogacka E., Grzyby jako alergeny, [w:] red. E. Baran, *Zarys mikologii lekarskiej*, Volumed, Wrocław, 1998.
3. Ellis M. B., *More Dematiaceous Hyphomycetes*, Commonwealth Mycol. Inst., Kew, 1976.
4. Fassatiowa O., *Grzyby mikroskopowe w mikrobiologii technicznej*, Wydawnictwo Naukowo-Techniczne, Warszawa, 1983.
5. Konopińska A., Sezonowe zmiany koncentracji zarodników *Alternaria* w Lublinie w latach 2001-2002, *Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska*, 2003, XIII: 377-382.
6. Piontek M., Piontek R., Bednar K., Alergogenne grzyby pleśniowe w budownictwie mieszkaniowym, [w:] *Mikotoksyny i patogenne pleśnie w środowisku*, 2004, 195-200.
7. Polska Norma, PN-89, Z-04111/03 Ochrona czystości powietrza. Badania mikrobiologiczne. Oznaczanie liczby grzybów mikroskopowych w powietrzu atmosferycznym (imisja) przy pobieraniu próbek metodą aspiracyjną i sedymentacyjną. 1989.
8. Rapiejko P., Lipiec A., Wojdas A., i wsp., Komunikaty o stężeniu pyłku roślin w powietrzu jako ważny element profilaktyki chorób alergicznych, *Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska*, 2004, Suppl., XIV: 7-11.
9. Rapiejko P., Wykorzystanie monitoringu zawartości pyłku roślin w atmosferze w medycynie, I Ogólnopolska Konf. Nauk., „Biologia kwitnienia, nektarowania i zapyłania roślin”, Mat. Zjazdowe, Lublin, 1997, 243-247.

STRESZCZENIE

Zarodniki grzybów są ważnymi alergenami. Celem badań było określenie zmian stężenia zarodników grzybów należących do rodzajów: *Cladosporium*, *Alternaria*, *Penicillium* i *Aspergillus*. Badania wykonano w Krakowie, w okresie trzech lat: od 1996 do 1998 roku. Stwierdzono znaczne różnice w liczebności zarodników wszystkich badanych rodzajów w poszczególnych latach. Największe dotyczyły *Cladosporium*, gdyż maksymalna liczba w 1996 roku wynosiła 1160,9 jtk/m³ i była dwukrotnie

mniejsza niż w następnym 1998 – 2397,3 jtk/m³. Maksymalna koncentracja spor grzybowych charakteryzowała się sezonowością i przypadała na różne miesiące, co ma zasadnicze znaczenie dla osób uczulonych.

SUMMARY

Fungal spores are essential allergens. The aim of the project was to qualify the changes of concentration of fungal spores of *Cladosporium*, *Alternaria*, *Penicillium* and *Aspergillus*. The research was conducted in the period of three years (1996-1998) in Cracow. Significant changes in the number of all kinds of spores were observed during the whole research time. The most numerous changes affected spores of *Cladosporium* since their maximum number in 1996 (1160.9cfu/m³) was twice as fewer as in 1998 (2397.3cfu/m³). The top concentration of fungi spores was seasonal and fell on different months, what is extremely important for those who are allergic.